

Barns känsla för naturen

- En undersökande studie i hur vi som landskapsarkitekter kan förstärka barns kontakt till naturen

Matilda Johansson

Examensarbete/Självständigt arbete • 15 hp

Sveriges lantbruksuniversitet, SLU

Fakulteten för landskapsarkitektur, trädgårds- och växtproduktionsvetenskap

Institution för landskapsarkitektur, planering och förvaltning

Alnarp 2024

Barns känsla för naturen – en undersökande studie i hur vi som landskapsarkitekter kan förstärka barns kontakt till naturen

Children's connection to nature – a study in how landscapearchitectures can work to reenforce children's connection to nature

Matilda Johansson

Handledare: Patrik Olsson, Sveriges lantbruksuniversitet, landskapsarkitektur
Examinator: Maria Kylin, Sveriges lantbruksuniversitet, landskapsarkitektur, planering och förvaltning

Omfattning: 15 HP
Nivå och fördjupning: G2E
Kurstitel: Självständigt arbete i landskapsarkitektur
Kurskod: EX0845
Program/utbildning: Landskapsarkitektprogrammet
Kursansvarig inst.: Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning
Utgivningsort: Alnarp
Utgivningsår: 2024
Omslagsbild: Matilda Johansson
Nyckelord: *Environmental generational amnesia, extinction of experience, shifting baseline syndrome*, barn, träd, trädplantering, känsla

Sveriges lantbruksuniversitet

Fakulteten för landskapsarkitektur, trädgårds- och växtproduktionsvetenskap
Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning

Sammanfattning

Denna uppsats syftar till att synliggöra vikten av en kontakt till naturen. Forskning visar att barns känsla för naturen är förändrad idag och i den här uppsatsen ska det undersökas hur vi som landskapsarkitekter kan bidra till en förändring i problematiken. På grund av att allt fler människor och barn växer upp i ett urbaniserat samhälle, förloras kontakten till naturen. Teorier som *extinction of experience*, *environmental generational amnesia* och *shifting baseline syndrome* lyfts fram. Uppsatsen visar att det är viktigt med en relation till naturen, eftersom sambandet mellan en känsla för naturen och en vilja att arbeta för klimatet är starkt. I samband med klimatförändringar är det därför av vikt att ha en känsla för naturen, för att därmed vilja skydda den. Ytterligare visar forskning att människans vuxna relation till naturen är påverkad av hur barndomens kontakt till naturen varit, därmed är det av vikt att fokusera på barns kontakt till naturen. Till följd av detta bör vi skapa möjligheter för barn att knyta an till naturen i det urbaniserade samhället, där är landskapsarkitektens roll viktig.

Uppsatsen baseras på en forskningsöversikt över varför barns känsla för naturen är förändrad idag, samt hur barn skapar kontakt till naturen. Genom ett frågeformulär har fyra kommuner besvarat hur de inkluderar barn i planering och plantering idag. För att ta fram arbetsmetoder för landskapsarkitekten har tidigare studier studerats, samt en fallstudie av Hyllievångsparken gjorts. Resultatet framhäver vikten av ett direkt och aktivt bemötande till naturen för att skapa kontakt. Att aktivt integrera barn i planteringsstillfällena kan vara ett första steg för att skapa en känsla och förståelse för naturen.

Nyckelord: extinction of experience, environmental generational amnesia, shifting baseline syndrome, barn, träd, trädplantering, känsla

Abstract

This essay aims to highlight the importance of a connection to nature. Research indicates that children's relationship with nature has changed, and therefore this essay seeks to explore how landscape architects can contribute to make a change in this issue. Due to the increasing urbanization, more people, including children, are losing their connection to nature. As a result of the decreased connection, theories such as *Extinction of Experience*, *Environmental Generational Amnesia*, and *Shifting Baseline Syndrome* have developed. The essay demonstrates the importance of having a relationship with nature, since the connection between a feeling for nature and a willingness to work for the environment is strong. Hence, because of the climate change, it is important to have a connection to nature to feel the desire to protect it. Furthermore, research indicates that an individual's adult relationship with nature is influenced by their childhood connection to nature. Therefore, it is important to focus on children. We as landscape architects play a vital role in creating opportunities for children to connect with nature in the urbanized society.

The essay is based on a literature review to understand why children's connection to nature has changed and how children establish a connection to nature. Through a questionnaire, selected municipalities have provided insights into how they involve children in planning and planting. Furthermore five case studies have been made. Based on this research, methods for landscape architects have been developed. The results emphasize the importance of a direct and active

engagement with nature to establish a connection. Actively involving children in planting activities can be a first step in creating a connection to nature.

Keywords: connection to nature, *shifting baseline syndrome*, *extinction of experience*, *environmental generational amnesia*, children, tree, treeplanting, emotion

Innehållsförteckning

1. Inledning	7
1.1 Bakgrund.....	7
1.1.1 Vad är natur?	8
1.1.2 Vad är känsla för natur?	8
1.1.3 Varför är det viktigt med känsla för naturen.....	9
1.2 Syfte	9
1.3 Mål	9
1.4 Frågeställning.....	9
1.5 Material och Metod	10
2. Forskningsbakgrund	12
2.1 Varför känslan för naturen avtagit.....	12
2.2 Vikten av barns kontakt med natur	13
2.3 Människors känslor för träd och natur	15
2.4 Varför människor upplever känslor för naturen.....	16
2.5 Hur barn skapar känslor för naturen	18
3. Hur kommuner arbetar idag	20
4. Vad kan vi som landskapsarkitekter göra?	23
4.1 Forskningen säger:	23
4.2 Fallstudier.....	26
4.2.1 Aktivera med plantering – Finland	26
4.2.2 Studie i USA.....	27
4.2.3 Rosendal -Lek odla väx!	27
4.2.4 Urbio - Lekotoper	27
4.2.5 Intervju med Stina Linder, Hyllievångsparken	28
5. Analyserande diskussion	30
6. Avslutning	36
6.1 Vidare forskning för fördjupade studier	37
6.2 Avslutande reflektioner	37
Referenser	39
Tack 45	
Bilaga 1-Frågeformulär	46
Bilaga 2 – intervjufrågor	47

1. Inledning

1.1 Bakgrund

”Vi människor har levt av och utvecklats i samspel med naturen under hundratusentals år. Att vi och våra barn ska glömma allt vi lärt oss på en eller två generationer uppfattar jag som en stor kulturell förlust, som även gör vår framtid osäker.” (Mårtensson et al. 2011 s.52).

”Men vi måste akta oss för att överutnyttja träden, att förstöra den tillgång vi har i dem och i skogarna. En sådan oaktsamhet slår tillbaka på oss själva. Utan trädens sällskap är det svårt att leva och överleva.” (Gunnarsson 1983 s.122).

Människor kan uppleva känslor, en dragning och en relation till naturen och träd (Rogers u.å.). Genom mänsklighetens historia har naturen varit vår boplats och vi har varit beroende av att förstå och läsa av den. Naturen förser människan med stora resurser - god luftkvalitet, mat, vatten och påverkar både människans mentala såväl som fysiska hälsa (Naturvårdsverket u.å.). Trots de stora resurserna i naturen, har människans utveckling bidragit till stora påverkningar på klimatet och naturen, och som Gunnarsson skriver, oaktsamheten slår tillbaka på oss själva. Idag ser vi bland annat uppmärksamhetssvårigheter hos barn på grund av förlorad naturkontakt (Charles et al. 2008), ”det sjätte massutdöendet” (Cafaro 2015) och ökad medeltemperatur (Naturvårdsverket u.å.), allt som en följd av oaktsamhet av naturen.

Samtidigt som det är en nedärvd egenskap hos oss människor att ha en relation till naturen (Rogers u. å.), visar forskning att människor och framförallt barn, inte har samma kontakt och känsla för naturen längre. *Extinction of experience*, (Gaston & Soga 2020), *environmental generational amnesia* (Kahn & Kellert 2002) och *shifting baseline syndrom* (Gaston & Soga 2018) är olika namn på teorier som alla hänvisar till en förändrad relation till naturen. En utgångspunkt till att känslan för naturen avtar hänger samman med att allt fler lever i ett urbant samhälle och därmed inte exponeras för natur i samma utsträckning som tidigare (Gaston & Soga 2018).

Under mina tre år på landskapsarkitektsutbildningen har min syn på hur vi borde arbeta med naturen och barn förändrats. Genom utbildningen har jag fått en ökad medvetenhet om vad naturen ger och värdet av det, men även en förståelse för vad vi som människor måste ge tillbaka. Det har gett en förståelse för vikten av känslan för naturen, men även att vi som landskapsarkitekter spelar en viktig roll i utformandet av den urbana staden. Det är på vårt, och alla vuxnas ansvar att upprätthålla värdet av denna kontakt och möjliggöra för barnen att få en kontakt till naturen. I samband med detta och med de alarmerande signalerna, väcker det frågan hur vi som landskapsarkitekter kan bidra för att öka barns känsla för naturen? Kan vi arbeta i den urbana staden och bidra med en ökad kontakt till naturen för att på så sätt bidra med en ökad förståelse för naturens värde.

1.1.1 Vad är natur?

För att kunna undersöka vad vi som landskapsarkitekter kan göra måste först begreppet ”natur” redas ut. Betydelsen av ordet natur kan ha många olika definitioner och beroende på sammanhang och utifrån vem det är som beskriver det, kan det betyda vilt skilda saker. Filosofiprofessorn Arthur Lovejoy menar att i det engelska språket har natur åtminstone 66 betydelser (NE u.å.). Gaston och Soga (2020) belyser problematiken med begreppets otydlighet. Vad Gaston och Soga (2020) framhäver är att natur utifrån perspektivet – ”fördelarna med att interagera med naturen”, kan begreppet vara mycket bredare än att syfta till den vilda naturen som människan inte rört. I dessa sammanhang kan även urbana grönområden och trädgårdar räknas in. Till och med botaniska trädgårdar och zoo kan spela roll när det kommer till interaktioner med naturen i urbana sammanhang (Gaston & Soga 2020). Natur kommer därmed ses ur ett bredare perspektiv än endast orörd och vild natur. I denna studie är det främst hur natur i ett urbant sammanhang kan bidra till ökad känsla hos barn som ska undersökas, eftersom staden är landskapsarkitektens främsta arbetsfält.

1.1.2 Vad är känsla för natur?

Hughes et al. (2018) beskriver begreppet ’Connection to nature’ vilket till svenska kan översättas till människans känsla, koppling eller kontakt till naturen. Känslan för naturen används för att beskriva vår inställning till naturen där det främst är individens känslomässiga koppling (Hughes et al. 2018). Det är en psykologisk konstruktion som påverkas av kognitiva och beteendemässiga komponenter. Fortsättningsvis handlar det om människans emotionella och varaktiga relation till naturen där de även lyfter fram individens tankesätt om att vara en del av naturen

(Hughes et al. 2018). Med stöd av detta kommer känsla, koppling och kontakt till naturen användas synonymt och handla om människans emotionella känslor för naturen i samband med individens uppfattning om att vara en del av naturen.

1.1.3 Varför är det viktigt med känsla för naturen

En av de främsta anledningarna till att det kan vara av vikt att ha en känsla för naturen, är att forskning visar att människor som har en relation till naturen, även har större tendens till miljövänliga beteenden (Whitburn et al. 2018; Gaston & Soga 2018). Det finns även ett samband mellan att se sig själv som en integrerad del av naturen och därmed ha en större omtanke om den (Whitburn et al. 2018). Kahn (2002) lyfter fram att det är ofta utifrån individens egna personliga upplevelser som ens uppfattning om vad som är bra och hälsosam natur bildas. På så sätt blir känslan för naturen viktig. Gaston och Soga (2018) menar utifrån *shifting baseline syndrome* att det blir svårt att arbeta för klimatet, om kunskapen om naturen är bristande. Detta kan leda till att beslutsfattare tar beslut angående klimatfrågor från den baslinje de befinner sig vid, på så sätt blir det ingen riktig förändring. Därmed framhäver de vikten av en koppling och förståelse för naturen. Bortsett från de klimatomfattiga perspektiven är en känsla för naturen även viktig för människans egen hälsa och välbefinnande (Gaston & Soga 2020).

1.2 Syfte

Syftet är att öka känslan för naturen hos barn, för att öka viljan att skydda naturen. Eftersom barn är framtiden, så bör det läggas vikt vid att öka känslan för naturen hos barnen, för att de ska vilja arbeta för framtidens klimat.

1.3 Mål

Målet är att undersöka hur vi som landskapsarkitekter kan analysera och arbeta för att öka känslan för naturen hos barn.

1.4 Frågeställning

Hur kan vi som landskapsarkitekter arbeta för att bidra till att öka barns kontakt till naturen och med vilka arbetsmetoder?

Hur får barn kontakt med naturen?

Varför är det viktigt att barn har känslor för naturen?

1.5 Material och Metod

Metoden för uppsatsen har först och främst utgjorts av en kunskapsöversikt över befintlig forskning på ämnet. Uppsatsens grund har genomförts av en forskningsgenomgång för att undersöka problematiken kring varför kontakten till naturen avtar. I forskningen kunde kunskap om teorierna *environmental generational amnesia*, *extinction of experience* och *shifting baseline syndrome* sammanställas. Därefter har forskning studerats kring hur barn kan knyta an till naturen. Forskningsöversikten har gjorts genom att främst studera vetenskapligt granskad litteratur, främst på engelska. Utifrån en kunskapsöversikt över befintlig forskning, har kunskapen kunnat användas för att sätta den i en kontext där landskapsarkitekter arbetar.

Ett urval av kommuner har undersökts för att studera hur de arbetar med kontakten mellan barn och natur idag. Undersökningen har främst utgjorts av ett frågeformulär som skickats till kommunerna som besvarats genom mejl. Som komplement till svaren har kommuners tekniska handbok och planprogram studerats. Undersökningen har gjorts för att se hur barn integreras idag. Det är främst fokus på barns aktiva deltagande, i och med att forskning framhäver det som ett av de främsta sätten att skapa kontakt till naturen. Därav har barns delaktighet i trädplanteringar undersökts. Metoden med ett frågeformulär valdes för att få fram bakomliggande anledningar till varför barn blir delaktiga eller inte. De kommuner som undersökts är Malmö stad, Stockholms stad, Göteborgs stad och Helsingborgs kommun. Detta urval har gjorts för att kommunen är stor, eller har ett relevant arbetssätt till frågeställningen.

Vidare har det undersökts hur vi som landskapsarkitekter kan arbeta för att skapa en kontakt mellan barn och natur. Undersökningen har gjorts genom att undersöka vad forskning framhäver för tillvägagångsätt och sedan genom fallstudier av projekt där barn integrerats. Fem projekt där barn aktivt varit delaktiga har undersökts. Fyra av dessa projekt var redan befintliga studier och den femte utgjordes av en fallstudie av Hyllievångsparken. Fallstudierna har gjorts för att undersöka vad det finns för arbetsmetoder som används idag, samt för att kunna jämföra de olika exemplen. Fallstudien av Hyllievångsparken har genomförts genom undersökning av projektets planprogram, samt genom en semistrukturerad muntlig intervju med Stina Linder, som arbetat som konsult i projektet. Intervjun genomfördes på Ekologigruppens kontor i Lund där intervjufrågor var förberedda samtidigt som det var öppet för följdfrågor. Ruslin et al. (2022) beskriver en semistrukturerad intervju som en intervju med tydliga frågor inom ett tema, men som lämnar öppet för nya frågor under samtalsgången, på grund av den flexibiliteten valdes metoden med en semistrukturerad intervju. Ytterligare valdes det att göra en intervju för att få en inblick i hur arbetande landskapsarkitekter arbetar med barns koppling till naturen,

både i Hyllievångsparken samt i andra projekt de varit delaktiga i. Även för att få insikt i vilka utmaningar som finns och vad som kan vara begränsande i en landskapsarkitekts arbete. Valet att studera Hyllievångsparken var ett ”paradigmatiskt val”, Swaffield (2017) beskriver det som en situation som kan vara en prototyp eller visa på metaforiskt värde och som kan bidra med generell relevans. Med hjälp av informationen från forskningsöversikten kunde resultatet från fallstudierna jämföras med tidigare forskning.

2. Forskningsbakgrund

2.1 Varför känslan för naturen avtagit

Forskning pekar på att förhållandet till naturen är förändrad idag. Det finns olika sorters begrepp och teorier som ska undersökas.

Inledningsvis ska begreppet *shifting baseline syndrome* definieras. Kevin J. Gaston, professor inom biologisk mångfald och naturvård och Masashi Soga, docent inom jordbruks- och livsvetenskaper (2018) diskuterar *shifting baseline syndrome*. Teorin innebär att människans acceptans och kunskap om naturen har skiftat på grund av att så som varje generation ser och upplever naturen, anser de är det normala. I och med klimatförändringar och människans påverkan på jordens natur, har det skett markanta förändringar. I samband med detta menar Gaston och Soga (2018) att ”baslinjen” för vad som är en hälsosam natur och miljö förändras och blir lägre. Acceptansen för vad naturlig miljö är, blir högre då det saknas minnen, kunskap och upplevelser av naturens tidigare skick. Vidare menar Gaston och Soga (2018) att det därför blir abstrakt för många att få en förståelse för naturens förändringar och därmed svårt för människor att ta till sig.

Gaston och Soga (2018) tar upp tre anledningar till att detta fenomen uppstått och menar att det är brist på historiska data om naturen, brist på interaktioner med naturen och brist på kännedom om den naturliga miljön. Människor spenderar mycket mindre tid i naturen idag i jämförelse med tidigare generationer och därmed har interaktionen med naturen förändrats. Fortsatt belyser de att kunskap och kännedom om naturen främst försvinner i utvecklade länder (ibid.).

Gaston och Soga (2018) drar kopplingen till att inom psykologin är *shifting baseline syndrome* även känt som *environmental generational amnesia* som Kahn etablerade 2002. Liknande *shifting baseline syndrome*, förklarar ekopsykologiprofessorn Kahn (2002), begreppet som att varje generation växer upp och så som den generationen upplever naturen, är det normala. I och med klimatförändringarna förändras naturen och därav blir medvetenheten bara kring det som finns just nu.

Kahn (2002) poängterar att så som naturen upplevs under sin barndom, är det mått man som vuxen kan mäta naturens förändring med. Till följd av detta menar Kahn (2002) att i samband med varje ny generation ökar miljöförstöringen, men generationen som växer upp ser det som det normala eftersom de inte upplevt naturen på något annat sätt. På detta sätt kommer vi anpassa oss utefter den nedgraderade naturen utan att vara medvetna om det. Som en följd av detta kommer det även påverka människans psykiska och fysiska hälsa menar Kahn (2002).

Ett tredje begrepp är *extinction of experience* som lepidopteristen Robert Michael Pyle myntade (Pyle 2003). Gaston och Soga (2020) diskuterar begreppet *extinction of experience* och beskriver det som förlusten av interaktioner mellan människa och natur. Det finns mycket forskning som stödjer teorin om *extinction of experience* (ibid.). I likhet med tidigare funderingar diskuterar Gaston och Soga (2020) kring ordet naturens innebörd i sammanhanget *extinction of experience*. De menar att det inte går att få en enhetlig uppfattning, men att de utgår från att använda sig av begreppet i ett smalt eller bredare perspektiv. Ett smalt perspektiv som innebär den vilda naturen och ett bredare perspektiv som inkluderar den icke-vilda naturen (ibid.). Gaston och Soga, (2020) betonar även skillnaden på interaktion och upplevelse. En upplevelse är en situation där en person är mer engagerad på ett emotionellt, fysiskt, spirituellt eller intellektuellt plan jämfört med endast en interaktion.

Extinction of experience kan också ses utifrån direkta eller indirekta upplevelser med naturen. På grund av de olika typer av medier vi har idag blir gränsen ännu mer utsuddad. Däremot menar Gaston och Soga (2020) att det är främst den direkta kontakten som hänvisas till när det gäller *extinction of experience*, men de bortser inte från att upplevelser av natur genom media kan ha positiva effekter (ibid.). Ytterligare påpekar Gaston och Soga (2020) att brist på kontakt till naturen kan påverka människors hälsa och välbefinnande, men även på människans vilja att arbeta för miljön.

2.2 Vikten av barns kontakt med natur

En bakomliggande orsak till att de olika teorierna framkommit handlar om att barns kontakt till naturen är förändrad. Vad som framkommit utifrån forskning är vikten av att skapa en kontakt och känsla för naturen redan som barn. Kontakten som upprättas med naturen som barn, har visats påverka hur stark relationen är som vuxen (Gaston & Soga 2020, 2018; Kahn & Kellert 2002; Hand et al. 2017; Hughes et al. 2018; O'Brien 2007). Däremot på grund av samhällets förändringar spenderar människor och framför allt barn mycket mindre tid i naturliga miljöer jämfört med

tidigare generationer (Gaston & Soga 2018). En grund till problemet handlar om att barn växer upp i en miljö som begränsar deras interaktioner med natur och biodiversitet (Kahn 2002).

Flera forskare lyfter bland annat fram sociala medier och teknik som en bakomliggande faktor till varför barn inte interagerar lika mycket med naturen längre (Gaston & Soga 2018; Hand et al. 2017). Gaston och Soga (2018) lyfter fram att intresset för att vara i naturen inte är lika högt, det finns andra fritidsintressen som framhävs som mer intressanta. Pyle (2003) belyser datorspel, internet, fulla scheman och föräldrars oro för faror, som bidragande faktorer till en begränsning i barns fria utomhuslek. Hand et al. (2017) lyfter fram begreppet *videophilia* vilket innebär den attraherande faktorn till skärmar och teknologi, framför naturen. O'Brien (2007) menar även att dagens moderna liv medför tidsbegränsningar och att det därmed inte finns lika mycket tid att spendera i naturen.

En bidragande faktor till att barn inte har lika mycket kontakt med naturen idag, är att fler växer upp i ett urbant samhälle med mer vägar och trafik. På grund av trafiken, har föräldrars oro ökat, vilket bidragit till att barn inte rör sig lika självständigt fritt (Hand et al. 2017, 2018). Trafiken bidrar till att barn endast rör sig i sitt närområde eller inte på egen hand alls. Hand et al. (2017) slutsats framhäver att en av de viktigaste delarna i den urbana planeringen, är närhet till grönområde på grund av att det är barnens främsta källa till biodiversitet i det vardagliga livet.

Kahn (2002) poängterar, för att lösa problemet med *environmental generational amnesia* måste vi börja med barnen. På grund av att den kontakt som upprättas med naturen som barn, kan påverka vilken kontakt man kommer ha till naturen som vuxen, blir det viktigt att fokusera på barn. Även Hughes et al. (2018) lyfter fram vikten av att skapa kontakt med naturen som barn. Hughes et al. (2018) resultat i sin studie, där de undersöker barns korrelationen mellan känsla för naturen och deras vilja att agera miljövänligt, framhävs ett starkt samband mellan dessa. Därmed är det viktigt att barn skapar en koppling till naturen, för att i framtiden vilja bevara naturen och ha ett miljövänligt beteende (Hughes et al. 2018). Pyle (2003) menar att de människor som vet mindre och känner igen mindre, kommer bry sig mindre och kommer därefter agera mindre. Vilket i sin tur leder till ännu större förluster.

Bortsett från ett miljövänligt beteende, så påverkar kontakten med naturen, människans psykiska och fysiska välmående. Kahn (2002) menar att barn skapar förståelse och värderingar utifrån integrering med den fysiska och sociala miljön. Forskning framhäver även att leka fritt påverkar barns utvecklings- och inlärningsförmågor (Hand et al. 2018). På så sätt blir det viktigt att barn är i naturen

för att skapa förståelse. Gaston och Soga (2018) lyfter även fram att det är viktigt att barn integrerar med naturen för att koppla minnen och lära sig känna igen naturliga miljöer. Idag diskuteras det kring konsekvenserna av en brist på kontakt med naturen och något som har belysts är *Nature Deficit Disorder* (Hand et al. 2018). Richard Louv som myntade begreppet beskriver det som resultatet av barns förlust av naturkontakt som resulterat i uppmärksamhetssvårigheter, fler barn som har fysiska och psykiska sjukdomar och minskad användning av sinnen (Charles et al. 2008).

Ytterligare att ta i beaktning är barnkonventionen. Barnkonventionen är FN:s konvention som innehåller bestämmelser kring barns mänskliga rättigheter (UNICEF, 2024). UNICEF (2024) beskriver att i barnkonventionen finns det 54 principer som tillsammans bildar en helhet, men det finns fyra grundbegrepp som alltid ska beaktas när det gäller frågor om barn. ”2) Alla barn har samma rättigheter och lika värde”, ”3) Barnets bästa ska beaktas vid alla beslut som rör barn.” ”6) Alla barn har rätt till liv och utveckling.” ”12) Alla barn har rätt att uttrycka sin mening och få den respekterad.” (UNICEF, 2024).

2.3 Människors känslor för träd och natur

Även om forskning framhäver ett skifte i känsla och koppling till naturen, så är det ändå tydligt att människor har känslor för naturen. Ett exempel på hur känslor kan kopplas till naturen är genom träd. ”Slakten på Robin Hood-trädet: Tårar och ilska” (Magnergård Bjers 2023), ”När ett träd fälls är det ju inte som när en människa dör. Det är inte riktigt på den nivån, men det är lite de känslorna.” (Eriksson 2012). Som citaten visar så är det tydligt att träd kan väcka mycket känslor hos oss människor. Träd kan väcka känslor av sorg och saknad. De kan väcka minnen och välbehag. Träd återfinns inom både folketro, mytologi och religion och kan bli en symbol för livet. Träd har genom urminnes tider varit betydande för oss människor (Hagström & Sjöholm 2007).

I etnologernas Charlotte Hagström och Carina Sjöholms (2007) studie *Tankar om träd: en etnologisk studie av människors berättelser om träds betydelser*, undersöker de genom intervjuer och en frågelista, människors förhållande till träd. Studien gjordes i samband med att över 6000 träd i Helsingborgs kommun fällts på grund av almsjukan. När kommunen skulle plantera nya träd i staden, erbjöds privatpersoner i Helsingborg, att bidra med ett egenbetalt träd. Hagström och Sjöholm (2007) beskriver att det blev tydligt att trädet hade en bakomliggande betydelse för trädgivarna. Utifrån intervjuer med trädgivarna och svar på Folklivsarkivets frågelista, framkommer det att trädet inte bara är växtlighet, utan kan bli en symbol för mycket mer. Det blir tydligt i studien hur mycket känslor

människor har för träd. Hagström och Sjöholm (2007) menar att känslor, minnen, upplevelser och samhörighet kan knytas till träd. Intervjupersoner lyfte fram minnen från när de som barn klättrade i träd och hade särskilda träd de kunde gå och sitta under för att få vara själva. Hagström och Sjöholm (2007) menar att människors känslor till träd ofta knyts till specifika träd som haft en speciell betydelse i ett visst sammanhang i sitt liv. Fortsättningsvis beskrivs det hur det kan skapas en relation mellan ett träd man själv planterat, genom att få följa dess livscykel och se det växa. Trädet kan i dessa situationer bli en symbol för det förflutna och nuet. Vidare lyfter även flera utav intervjupersonerna fram känslan av sorg och saknad av träd som blivit nedhugget eller skadat (Hagström & Sjöholm 2007).

Ett annat exempel är nedhuggningen av de hundraåriga gamla blodbokarna i Gottorps park i Malmö (Gora & Bandolin 2014). Gora och Bandolin (2014) intervjuade människor kring händelsen där en intervjuperson svarade “När den sågades ner, då var jag där faktiskt, då var jag där, då var jag ledsen. Då stod jag på gårdsplanen på andra sidan och grät riktigt ordentligt.” (2014 s. 49). Ytterligare ett exempel är en studie av Delavari-Edalat och Reza (2008) som undersöker människors synsätt på träd i Liverpools parker. Delavari-Edalat och Reza (2009) resultat betonade betydelsen av träds estetiska och känslomässiga värde hos människors. Exempelen visar på hur människor kan skapa starka anknytningar och känslor till träd även på offentliga platser.

2.4 Varför människor upplever känslor för naturen

Det finns många olika teorier och ingångar till varför människor känner för naturen och träd. Delavari-Edalat och Reza (2009) diskuterar människans förhållande till träd och drar bland annat kopplingen till *Biofili* teorin. Rogers (u.å.) beskriver *biofili* teorin som människans medfödda tendens att söka kontakt med naturen och annat liv. Rogers (u.å.) beskriver ytterligare att den symboliska och spirituella användningen av naturen i det mänskliga språket och i kulturer är ett bevis på *biofili*. Maller et al. (2009) diskuterar hortikulturell terapi som bygger på människans medfödda kontakt till naturen och på de positiva känslorna växter kan väcka hos människor.

Townsend och Barton (2018) undersöker i sin studie förhållandet och det känslomässiga sammanhanget mellan människa och träd. Townsend och Barton (2018) fokuserar främst på enskilda träd och trädkronor, och kopplar det till evolutionär psykologi. I deras slutsats menar de att den främsta anledningen till vår

koppling till träd, är människans arv av den evolutionära miljöanpassningen. Utifrån evolutionär psykologi lyfter Townsend och Barton (2018) fram hur människans livsmiljö har anpassats och specificerats under flera miljoner år och att detta arv finns kvar i den moderna människan. Träd och trädkronor var den ideala livsmiljön, genom att klättra upp i de för skydd. Townsend och Barton (2018) utvecklar detta och menar att människan inte ser trädet som en säker boplats idag, men att trädet fortfarande representerar samma form av trygghet. Ytterligare betonar Townsend och Barton (2018) hur människans moderna hjärna inte har hunnit utvecklas i samma takt som samhället har utvecklats, och betonar att människan levt i ett urbant/agrikulturellt samhälle endast 0,4% av människans existens. På så sätt är den moderna människans hjärna samma som hos en grottmänniska och vår uppfattning om hälsa, känsla för skönhet och säkerhet är densamma (Townsend och Barton 2018).

Townsend och Barton (2018) diskuterar träds förekomst inom konst, arkitektur och litteratur. De hänvisar till Joye (2007) som menar att det ligger i människans överlevnadsinstinkt att kunna förstå och läsa av naturliga föremål, eller föremål som liknar naturen. På samma sätt menar Joye (2007) att arkitektur och konst som är *biofilisk*, alltså med naturen som utgångspunkt, triggar igång hjärnan. Townsend och Barton (2018) menar därav att arkitektur inspirerad av träd skapar en känsla av trygghet och välbehag. Liknande resonerar Hagström och Sjöholm (2007) kring de symboliska och metaforiska sambanden mellan människor och träd och de likheter som finns mellan träd och människor. Fortsättningsvis menar de att det är en anledning till att träd ofta förekommer inom litteratur, konst och arkitektur.

En annan infallsvinkel som O'Brien (2007) diskuterar, är människans förhållande till fysiska platser. O'Brien (2007) undersökte vilken betydelse och vilket värde människor i Vermont la i naturen som finns runtomkring. Denna undersökning gjordes för att få en djupare förståelse i hur naturen påverkar invånarnas vardagliga liv och vilka värden människorna lägger i naturen. Resultatet i undersökningen visar att naturen bidrog till människors personliga livskvalitet och var en del av deras identitet. O'Brien (2007) diskuterar kring begreppet *place* och menar att människor både kan tilldela platser en betydelse, samtidigt som platser också kan ge mening till livet (O'Brien 2007). Teorin om *place* belyser att vi människor tillskriver mening till platser utifrån våra egna kulturella och sociala upplevelser. Att platser kan spela så stor roll för människans självuppfattning visar att personer har djupt personliga kopplingar till naturresurser och miljö (O'Brien 2007).

En annan ingångspunkt till hur människan uppfattar sin omgivning och naturen, kan ha att göra med hur vi förstår den och vår förmåga att läsa av den. Spirn (2019) diskuterar kring språkets betydelse och undersöker *The language of landscape* –

landscape literacy. Utifrån vår uppfattning om språket och dess betydelse bildar varje individ olika uppfattningar. Spirn (2019) diskuterar ordet natur och menar att utifrån individens egen uppfattning, erfarenhet och kunskap kommer ordet ha olika innebörd. *Landscape literacy* kan vara ett kraftigt verktyg menar Spirn (2019). Människor kan tillskriva värderingar, idéer, övertygelser och identitet till landskapet de skapat. Genom att få en djupare förståelse och en förmåga att läsa av landskapet och ge det ett språk, blir det möjligt att adressera problem och orättvisor. Genom att läsa av landskapet ger det en ökad förståelse och sätter landskapet i ett vidare perspektiv. Genom att öka läskunnigheten av landskapet, kan det ge nya insikter i vad mer som ligger bakom och på så sätt en större kunskap och påverka ens uppfattning och känsla (Spirn 2019).

2.5 Hur barn skapar känslor för naturen

För att kunna förstå hur vi som landskapsarkitekter kan arbeta för att öka känslan för naturen, måste vi förstå hur barn kopplar an till den. Socialekologiprofessorn Kellert (2002), diskuterar hur barn upplever naturen och menar att det är främst tre sätt - direkta, indirekta och symboliska interaktioner. En direkt kontakt innebär en verklig fysisk kontakt med naturen, utifrån Kellerts (2002) definition är det en direkt kontakt med "vild natur", utan människans påverkan. Däremot kan en skog, park och bakgård ingå i den direkta kontakten, eftersom Kellert (2002) menar att trots att miljöerna kan vara påverkade av den mänskliga manipulationen, så kan de inte kontrolleras av människan. Den indirekta upplevelsen av naturen innebär också en fysisk kontakt, men på ett mer begränsat och programmerat sätt. Exempel på sådana platser kan vara zoo, botaniska trädgårdar, akvarium, museum och liknande. Det är alltså platser som människan har skapat och kan kontrollera i större utsträckning. Den symboliska upplevelsen innebär en kontakt med naturen genom tv, film, böcker och tidningar. I detta fall innebär det ingen fysisk kontakt med naturen (Kellert 2002).

Wales et al. (2021) belyser utomhuslek som en viktig del av barns sociala och fysiska utveckling. De undersöker främst den fria mobiliteten hos barn och hur det påverkar barnets utveckling. Wales et al. (2021) diskuterar hur barn kan koppla an till platser och vilken påverkan barnens rörelsefrihet har i samband med det. Resultatet framhäver att en känslomässig koppling till platser kan skapas genom att barn fritt får utforska naturen med sina kompisar. Det som poängteras är vikten av att ha en urban planering där barn har möjlighet att röra sig fritt för att kunna knyta an till platser. O'Brien (2007) resonerar liknande och menar att barn behöver möjligheter att själva utforska och utmana sig själva i olika typer av utemiljöer. Barn behöver ostrukturerade aktiviteter, där de tillåts på egen hand undersöka,

ströva omkring och leka äventyrliga lekar för att skapa kontakt med naturen (O'Brien 2007).

Wales et al. (2021) betonar vikten av den informella naturen, där barn själva, med hjälp av sin fantasi, får skapa platser och kontakt. I likhet med detta kan en allt för städad park alltså hämma barnens lek. Liknande lyfter Jansson et al. (2016) fram att beroende på skötsel av grönområden, påverkar det barns lek på olika platser. Deras studie visade att icke skötta områden gav möjlighet för mer fantasi och lek, medan mer välskötta områden gav mer begränsningar och kunde enligt barnen de intervjuade, bli tråkiga efter flertalet besök (Jansson et al. 2016). Exempelvis kan en fin blomplantering med stängsel runt omkring, ge begränsningar och inte skapa den riktiga kontakten. Utifrån Jansson et al. (2016) studie menar de att landskapsarkitekter och planerare bör ta barnens perspektiv i åtanke vid planering av städer. Både oplanerade och planerade grönområden har visat ge positiv effekt på barns omtanke på miljön (Jansson et al. 2016).

Det finns kopplingar mellan barn som har direkta naturupplevelser, genom exempelvis camping, hiking, lek i skogen och plocka blommor, och en större vilja att skydda naturen i vuxen ålder (Hughes et al. 2018). Liknande studier har gjorts i Kina, Spanien och USA där de undersökt barn som har en frekvent kontakt med naturen visar sig ha en större vilja att bevara vilda djur och växtliv, spendera mindre tid med elektronik och har positivt miljöbeteende (Hughes et al. 2018).

Gunnarson (1988) hävdar att barn och träd trivs ihop och menar att det är barnet inom oss som ger vår syn på trädet. Utifrån det framhäver Gunnarson (1988) att det är av vikt att ha tillgång till träd. För att kunna skapa minnen och anknytning genom att ha träd att sitta under, träd att avbilda och träd att klättra i. Gunnarson (1988) menar att människan och trädet är sammanlänkade.

Vidare för att undersöka hur barn integreras in i planering och ett aktivt deltagande ska ett urval av kommuner studeras för att se deras förhållningssätt till frågan. När blir barn involverade och när blir barn inte involverade?

3. Hur kommuner arbetar idag

För att vidare undersöka hur vi som landskapsarkitekter kan bidra i denna problematik, ska det undersökas hur kommuner arbetar med barns kontakt till naturen idag. Ett urval av kommuner har undersökts, Malmö stad, Stockholms stad, Göteborgs stad och Helsingborgs kommun. Utifrån kommuners planprogram, samt kontakt med kommuner genom mejl, har det undersökts hur kommuner involverar barn i trädplanteringar idag. I och med att forskning framhäver det aktiva deltagandet som det mest effektiva sättet att skapa en kontakt till naturen är det främst fokus på detta.

Landskapsarkitekten Petra Bengtsson¹ på fastighets- och gatukontoret på Malmö Stad har kontaktats. På frågan om hur trädplanteringar görs i kommunen idag, svarades att det ofta görs av en kontrakterad entreprenad. Det är ett anläggningsarbete som ofta kräver tunga maskiner och ett inhägnat område för att se till att inga obehöriga ska komma till skada. Vid dessa tillfällen är det inga barn närvarande vid planteringstillfällena. Bengtsson berättade att hon tidigare arbetat på serviceförvaltningen där de arbetade med att bygga om skolgårdar och förskolegårdar. På hennes arbete där under åren 2010–2014 organiserade de planeringsdagar där barn fick vara delaktiga i att plantera träd, buskar och perenner. Vid dessa tillfällen krävdes det mycket extrapersonal, både med pedagogisk och grön kompetens för att kunna handleda barnen. Däremot arbetar de inte på detta sätt idag, vilket sannolikt beror på tidsbrist och att det var ett särskilt projekt med egen budget, poängterade Bengtsson. Vid frågan om det hade varit möjligt att ha med barn på arbetet på fastighets- och gatukontoret, svarade Bengtsson att de vid vissa projekt, exempelvis lekplatser, har med barn i planeringen.

Vid kontakt med Stockholm stads stadsbyggnadskontor, blev jag vidare hänvisad till Malin Jönsson² på Stockholms stads utbildningsförvaltning. Utbildningsförvaltningen ansvarar för beställning av ombyggnationer av skolgårdar där stadens skolfastighetsbolag SISAB, ansvarar för skötsel och drift. På frågan om hur det går till när de planterar träd, svarade Jönsson att de beställer

¹ Petra Bengtsson, Landskapsarkitekt, Malmö Stad, fastighets- och gatukontoret. E-post 2024-02-11

² Malin Jönsson, Projekthandläggare, Stockholms stad, utbildningsförvaltningen. E-post 2024-02-18

skolgårdsåtgärder och SISAB tar in landskapsarkitekter och byggentreprenörer för att utföra arbetet. Fortsättningsvis svarade Jönsson att barn inte är med och utför planteringarna. Däremot finns det skolor som har odlingslådor och då är skolorna och eleverna ansvariga för skötsel och plantering. På frågan om det hade varit möjligt att ha med barn vid plantering, svarade Jönsson att det var möjligt med odlingslådorna.

Precis som Bengtsson sa, beskriver en landskapsarkitekt på Göteborgs stad³ att på grund av att det finns en del säkerhetsregler när det kommer till byggarbetsplatser, så kan det vara svårt att ha med barn vid plantering. Däremot lyfter landskapsarkitekten från Göteborgs stad fram att vid mindre projekt och vid ett sent skede, borde det möjliggöras oftare. Exempelvis lyfter landskapsarkitekten fram ett projekt, Plikta, en utflyktslekplats, där de involverat barn att komma med idéer och diskuterar även om de kan involvera barn in i byggskedet.

Helsingborgs kommun svarade liknande och landskapsarkitekten Pamela Sjöstrand⁴ beskrev att det är en upphandlad entreprenad som utför planteringarna. Utifrån kommunens hemsida hittades miljöverkstaden, som är en avdelning på miljöförvaltningen i Helsingborg. Miljöverkstaden är en satsning som är till för att stötta miljöundervisningen på skolorna i Helsingborg (Miljöverkstaden, u.å). Ett pågående program är *Barnens skog för årskurs 4*. Där bjuder de in elever från årskurs 4 för att lära sig om skogen. Bland annat anordnar miljöverkstaden trädplaneringsdagar i Sofieroskogen varje år, där varje barn får plantera ett träd. Dessutom erbjuder de en skogslektion i skolans närmiljö och i Pålsjö skog, där de tillsammans med elever skapat drömskogen. Syftet med programmet är ” Vi planterar träd och lär oss hur allt liv i skogen hänger samman. Träden bidrar till ett bättre klimat, och tillsammans kan vi förbättra för djur och natur både lokalt och globalt.” (Miljöverkstaden, u.å. – Program: Barnens skog för årskurs 4). Ett annat exempel från Helsingborgs kommun, är den tidigare nämnda trädkampanjen som Helsingborg genomförde 2004 (Hagström & Sjöholm 2007). Helsingborgare erbjöds att bli trädgivare och vara med vid gemensamma planeringsdagar.

Viktigt att ha i åtanke när det kommer till projektering och anläggningsarbete är de olika riktlinjerna inom arbetsmiljölagen. Exempelvis som Helsingborgs kommun tar upp i den tekniska handboken, så framhäver de att allt arbete i vägmiljö innebär arbetsmiljörisk och att projektören måste ta hänsyn till det (Teknisk handbok 2023).

³ Landskapsarkitekt, Göteborgs Stad, stadsmiljöförvaltningen. E-post 2024-02-28

⁴ Pamela Sjöstrand, Landskapsarkitekt, Helsingborgs kommun, stadsbyggnadsförvaltningen. E-post 2024-02-29

Med bakgrund i hur kommuner arbetar med att integrera barn ska det vidare undersökas vad vi som landskapsarkitekter kan bidra med för att öka kontakten. Publicerade studier som undersöker kontakten mellan barn och natur har studerats. Även en fallstudie av Hyllievångsparken ska presenteras. Detta för att vidare se hur vi som landskapsarkitekter kan arbeta för att öka kontakten mellan barn och natur.

4. Vad kan vi som landskapsarkitekter göra?

4.1 Forskningen säger:

Giusti et al. (2019) poängterar att med hjälp av urban design kan en koppling till naturen och förmågan att värdera och uppskatta naturen främjas. Som Maller et al. (2009) diskuterar, kan parker vara den enda källan till natur för människor i den urbana staden. Utifrån det ska det undersökas hur vi som landskapsarkitekter kan arbeta i det urbana landskapet för att främja kopplingen till naturen hos barn.

Kahn (2002) fortsätter och menar att vi måste planera staden för att få plats att bevara det gröna. Vi måste ha närhet till natur för att barn och även vuxna ska kunna uppleva det. På samma sätt har flera forskare resonerat som menar att begränsningarna i det urbana samhället påverkar barns rörelsemönster och framhäver därmed vikten av att ha närhet till natur (Hand et al. 2018; O'Brien 2007). Gaston och Soga (2018) lyfter bland annat fram att vi bör öka möjligheten att interagera med den genom att tillföra fler naturliga miljöer i urbana städer. Forskning visar att ju närmare det finns grönområde till bostaden, desto mer både används de och desto längre vistas människor i de (Grahn & Stoltz 2022). Boverket (2023) skriver att kommuner idag har som rekommendation att det bör finnas grönområde inom 300 meter från bostaden. Grahn och Stoltz (2022) lyfter fram att 300 meter är ett tröskelavstånd och om avståndet ökar, minskas användningen av grönområdet av den genomsnittliga brukaren. Fortsättningsvis lyfter de även fram, att när det gäller barn under 12 år bör grönområdet finnas inom 100 meter. Det finns även andra faktorer som påverkar användandet, exempelvis om grönområdet har attraktiva kvaliteter, om det är rak väg till grönområdet eller om det upplevs tryggt och välskött används det mer, trots att avståndet kan vara längre (Grahn och Stoltz 2022). Naturvårdsverket poängterar i sin rapport *Den nyttiga utevistelsen* att det inte bara krävs tillgänglighet till natur i någon form, utan att det även krävs engagemang från vuxnas håll för att möjliggöra en kontakt till naturen för barn (Mårtensson et al. 2011). De lyfter fram att vi bör se över planering av staden som gör barn beroende av transporter, planerade fritidsaktiviteter, tillit till barns förmåga

att själva upptäcka naturen, kunskap och vuxnas relation till naturen (Mårtensson et al. 2011). Mårtensson (2012) menar i sin rapport att naturen måste placeras där barnen är och menar att naturkontakten utvecklas på det sociala livets villkor. Förskolegårdar och skolgårdar är därmed viktiga för att barn ska ha chans till naturkontakt i vardagen eftersom barns vardag är så organiserad redan från tidig ålder (Mårtensson 2012). Det har även visats att om det finns mer grönstruktur på skolgårdarna är eleverna mer aktiva under rasterna (Mårtensson 2012). Vi som landskapsarkitekter bör utifrån denna forskning vara med tidigt i planeringsprocessen och se till att det finns grönområde nära, och se över tillgängligheten för barn.

Liknande resonerar Beatley (2016) om en *Biophilic city* och innebörden av det. Vad Beatley (2016) lyfter fram är att det inte bara handlar om att ha mycket natur runtomkring (vilket också är en viktig del), utan även hur mycket människor integrerar med naturen och har ett engagemang för den. I ett urbant liv kan det ofta bli ett passivt möte med träd och naturen, ett möte som äger rum på språng någonstans. För att nå en djupare kontakt med naturen menar Beatley (2016) att människor måste engagera sig mer. Människor måste vara närvarande, medvetna och bry sig. Större engagemang leder även till större medvetenhet och en mer personlig kontakt med naturen. Withburn et al. (2018) hävdar att genom direkta upplevelser blir det större påverkan på attityden/beteenden jämfört med indirekta upplevelser. Detta undersökte Withburn et al. (2018) i en studie där 423 människor var med och planterade träd. De menade att genom att utsättas för naturen mer direkt, ger det större effekt på människans kontakt med naturen, vilket även leder till större kunskap. Genom aktiva processer, som i det här fallet plantera träd, visade resultatet att det gav ett starkare band och koppling till naturen samt att det fanns ett samband med ett miljövänligt beteende (Withburn et al. 2018). Slutsatsen framhäver även vikten av urban natur. Whitburn et al. (2018) diskuterar kring sambandet med att de som bor i ett område med mer grönstruktur, även från början mer sannolikt deltar i en trädplantering, eftersom de kan ha gjort ett medvetet val att bosätta sig i ett område med mer grönstruktur. Deras slutsats framhäver även att människor som utvecklar ett förhållande till naturen, också är mer villiga att skydda den. Fortsättningsvis menar Beatley (2016) att det finns många olika sätt att få kontakt med naturen genom människans olika sinnen. Exempelvis genom att stryka handen över ett träds bark, plocka en blomma eller känna doften av blommor och frukt.

För att skapa kontakt med naturen behöver barn ut och upptäcka, leka och göra detta bland inhemska växter menar Pyle (2003). Enligt Pyle (2003) är platser som botaniska trädgårdar och zoo viktiga för att ge en direkt bekantskap, men det skapar inte den riktiga kontakten. Utifrån den teorin kan en ödetomt ge större effekt på

barns kontakt med naturen än ett arboretum eller naturreservat (Pyle 2003). Mårtensson (2012) lyfter fram att stora ytor med varierade rumsstrukturer som inramas av buskar, kojor, stenar eller kuperat landskap, samt har löst material är den optimala lekmiljön. Jansson (2013) menar att barn måste själva få vara med och påverka utformningen och gestaltningen, men påpekar att det inte är så vanligt att de är det. Vad Jansson (2013) framhäver är att det är skillnad på *platser för barn* och *barns platser*. För att barn själva ska skapa en plats bör det finnas möjlighet för barnen att själva kunna kreativt påverka den och fysiskt interagera med platsen. Jansson (2013) menar med detta, att barn gillar att själva få påverka sin miljö och att barn därför borde vara delaktiga på en skötselnivå. Genom att tillåta barnen att få vara med i skötseln, kan det vara ett sätt att låta barn skapa en platsanknytning och skapa en egen plats. Det kan vara en demokratisk process där barn involveras och gör det möjligt att förstå barnens förändring av en plats när de använder den och därmed även öka förståelsen i vad barn uppskattar (Jansson, 2013).

Precis som Whitburn et al. (2018) undersöker Sommer et al. (1994) vad ett aktivt deltagande i trädplantering kan ge för effekter. Sommer et al. (1994) undersöker skillnaden på människor som varit med och planterat gatuträd i sitt närområde, mot de som inte varit delaktiga. Undersökningen visar att de som varit aktivt deltagande, var mycket nöjdare med resultatet av träden än de som inte varit med. Sommer et al. (1994) beskriver att aktivt vara med och plantera träden kan bidra till ökad känsla av gemenskap och ett trevligare grannskap. Dessutom menar de att deltagandet kan ge en känsla av ägandeskap av träden. Liknande resonerar Lohr (2004) som menar att barn kan utveckla en känsla av ägandeskap till ett träd de själva planterat och därmed får en drivkraft att underhålla de och se till att de överlever (Lohr 2004). Deras studie bekräftar även idén om att ett aktivt deltagande skulle ge en känsla av släktskap och respekt för den naturliga världen (Lohr 2004). Lohr (2004) studie visar att personer som tagit hand om växter som barn, även var mer troliga att se att träd hade en spirituellt betydelse. En annan infallsvinkel som Maller et al. (2009 s. 53) belyser är att det i den urbana staden kan vara brist på att kunna vårda/uppföda levande varelser såsom växter. De menar att det är en grundläggande del i människans utveckling, och att vårda levande varelser kan vara lika viktigt för människan känslomässiga och hälsomässiga värden som träning och beröring. Mårtensson (2012) framhäver även att lek i natur har långvariga effekter på människans utveckling och hälsa. Ett annat förslag som O'Brien (2007) lyfter fram för att öka kontakten med naturen, är att skapa en typ av kurs där barn får lära känna och intressera sig för utomhusmiljöer för att känna större självförtroende i att använda naturliga platser.

4.2 Fallstudier

Nu kommer en analys av några olika studier som undersökt vad som påverkar barns kontakt med naturen och vilka arbetsmetoder som använts för att bidra till ökad kontakt. Slutligen presenteras en fallstudie av Hyllievångsparken som utförts genom en intervju med Stina Linder.

4.2.1 Aktivera med plantering – Finland

En studie har gjorts i Finland, där de introducerade en skogsgräsmatta på en förskola där det tidigare främst var grus, för att se vilka effekter det gav på barnen, bland annat på deras koppling till naturen (Puhakka et al. 2019). Studien utfördes på sex förskolor i Finland. I samband med skogsgräsmattan fick barnen vara med att delta i plantering och skötsel av växterna. Barnen fick vara med och plantera grönsaksplantor och blommor. Utifrån studien poängterade forskarna att genom att ha en praktisk involvering, utvecklade barnen entusiasm, omtanke och känslor för växterna och deras omgivning. Introduktionen av växterna väckte stort intresse och engagemang hos barnen, beskrev förskolelärarna och menade att de med hjälp av iPads, hade uppsökt mer information för att kunna besvara barnens alla frågor. Förskolelärarna förklarade att barnen kunde hitta något ute på gården och utifrån det söka vidare information. På det sättet fördjupades barnens kunskap och intresse ytterligare. Det blev ett direkt och experimentellt lärande (Puhakka et al. 2019).

Resultatet från förskolan visar att det aktiva deltagandet var meningsfullt för barnen. Puhakka et al. (2019) kopplar an till *place attachment* och poängterar även trädens roll i kontakten med en plats. Utifrån detta hade barnen möjlighet att knyta an till en plats och därmed knyta an till naturen. Puhakka et al. (2019) belyser även vikten av den fria leken och menar att interaktionen med naturen blir mer kroppslig, emotionell och sinnlig interaktiv.

Effekterna av introduktionen av de gröna gårdarna påverkade barnens lek, ökade deras fysiska aktivitet, motivation, humör och välmående vilket visade sig genom mer energi. Det påverkade deras fantasilekar och fysiska lek. Introduktionen av skogsmattor gav även större utsättning för olika sorters microbiota vilket ger positiva effekter på barnens immunsystem och hälsa. De menar slutligen att den direkta upplevelsen av skötsel och plantering av träd påverkade utvecklingen av relationen med omgivningen vilket kan leda till större ansvarstagande attityder till den naturliga miljön (Puhakka et al. 2019). Förskolorna blir en viktig plats för barnen att knyta an till naturen, främst i urbana städer (Puhakka et al. 2019).

4.2.2 Studie i USA

En studie från USA undersöker korrelationen mellan människors aktiva och passiva interaktioner med växter som barn, och hur det påverkat deras förhållande till träd och trädgårdsarbete som vuxna (Lohr & Pearson-Mims 2005). Utifrån studien visade det sig att 71% av vuxna som planterade träd, frön eller växter som barn, kände att träd hade personlig mening, medan de som inte hade gjort det som barn var det 45% som kände det. Därmed visar studien att kopplingen som upprättas som barn är viktig för ens känsla för naturen i vuxen ålder. Studien visade att de som aktivt deltagit i plantering av växter och träd som barn var den viktigaste parametern i attityden till träd. Andra parametrar de undersökte var demografiska faktorer och upplevelser från barndomen, såsom, att omges av naturliga/urbana element, passiv interaktion med växter och klimatutbildning (Lohr & Pearson-Mims 2005). Den passiva kontakten med naturen i barndomen visade sig ha betydelse också, men inte i samma utsträckning som den aktiva. Lohr och Pearson-Mims (2005) menar att trädplanteringsprogram och trädgårdsarbete för barn kan vara det mest effektiva för att skapa kontakt och känsla för naturen som barn.

4.2.3 Rosendal -Lek odla väx!

Stiftelsen Rosendals trädgård på Djurgården i Stockholm bedriver barnverksamheten "Lek Odlar Väx!". Verksamhetens ambition är att barn i stadsmiljö ska knyta an till naturen genom praktiskt arbete. Förskolebarn i åldrarna 4–6 år bjuds in till lekträdgården på Djurgården vid sex tillfällen där de får följa odlingsåret. Genom lek och praktiskt arbete får barnen vara med att så, plantera, skörda, och lägga kompost. När barnen aktivt får vara med, menar Rosendals trädgård (u.å) att de skapar förståelse för det naturliga kretsloppet. De åker även ut och besöker förskolor som inte kan komma till Rosendal. Då besöker de förskolan tre gånger per år där de vid första tillfället planterar och sår frön, andra tillfället skördar, och tredje besöket berättar om vintervila. Under sommaren får barnen sköta om odlingarna. De menar att detta bidrar till att barnen skapar en förståelse och en relation till både den vilda och odlade naturen (Rosendals Trädgård u.å.).

4.2.4 Urbio - Lekotoper

En arkitektbyrå som aktivt arbetar med att integrera natur in i den urbana staden är Urbio. På deras hemsida skriver de "Vår utgångspunkt är en landskapsarkitektur som för naturen närmare människan" (Urbio u.å.). Vidare beskriver de att deras vision är att med hjälp av landskapsarkitektur skapa ett starkare band mellan naturen och människan. Urbio har även ett fokus på barn, de har tillsammans med Örebros kommun tagit fram en sammanställd rapport som är en vägledning för naturlika gröna leklandskap (Beckman et al. 2022). De skapar så kallade lekotoper, som är ett sätt att skapa rikare lekmiljöer i naturlika miljöer - ett sätt att sammanfläta

lek och landskap (Beckman et al. 2022). Urbio (2022) beskriver att lekotoper ska kombinera lekvärden och naturvärden och skapa en lekmiljö som ska tillgodose barns rätt att ta plats i staden och ge dem lek, rörelse och naturkontakt. Fortsatt beskriver Beckman et al. (2022) i sin rapport att de skapar naturbaserade lekupplevelser där det bland annat ska finnas plats för barn att själva påverka platsen, det ska finnas löst material och det ska vara en sinnlig miljö som stimulerar på många sätt. De vill gå ifrån att bygga traditionella lekplatser, som ofta kan vara överdesignade och förprogrammerade (Beckman et al. 2022). De poängterar att det krävs att det skapas lekinvitationer in i naturmiljön för att det ska bli en bra lekmiljö. Det krävs en signal eller element som tydligt lockar och bjuder in till lek, exempelvis ett klätterträd. Lekmiljöerna ska inspireras av klassiska naturmiljöer och rent konkreta gestaltningstag de lyfter fram för att skapa en lekotop, är bland annat topografiska skillnader i form av kullar och sänkor och vatten i någon form, som temporära pölar eller en damm. Även val av vegetation är viktigt för att skapa rumslighet och lekmiljöer, såsom flerstammiga träd och buskar eller olika växter som förändras under årstiderna för att skapa skillnader. I rapporten beskriver de flera olika typer av lekotoper, exempelvis skogslandskapet, vattenlandskapet och trädgårdslandskapet. Lekotoperna ska bidra både till varierade, fantasifulla lekmiljöer, men även flertalet ekosystemtjänster (Beckman et al. 2022). Urbio (2023) skriver på sin hemsida att projektet ”vill inspirera kommuner och fastighetsägare till att våga anlägga grönskande lekplatser bortom platsgjutet gummi och klätterlek i grälla färger.” (Urbio 2023: Lekotoper – en vägledning).

4.2.5 Intervju med Stina Linder, Hyllievångsparken

Hyllievångsparken i södra Malmö är en 64 000 m² stor park som är ett pågående projekt som anläggs i etapper, där en del stod klar 2021 (Ekologigruppen u.å.). Malmö stad har varit beställare där Ekologigruppen kommit in som konsult, tillsammans med andra specialistkonsulter och arkitektbyråer. Ekologigruppen skriver att delaktighet och skaparglädje ska vara i centrum för Hyllievångsparken tillsammans med naturens föränderlighet och höga biologiska värden. Parken heter ”framtidens park är aldrig färdig” och utifrån en intervju med Stina Linder⁵, som är landskapsarkitekt och projektkontakt från Ekologigruppen, beskrev hon vidare vad det innebar. Linder påpekar att parken ska visa på naturens föränderlighet. I en 30-årig tidsaxel över parken visas på hur parken kommer utvecklas, men även att det är flera aktiviteter inplanerade. Exempelvis ”Alla bjuds in för plantering”, ”Första fruktskörden för alla!”, ”Bygga kojor som läskydd” med mera. Tanken är att alla ska kunna vara med och påverka under parkens framväxt, men även efter

⁵ Stina Linder, Landskapsarkitekt, Ekologigruppen. Muntlig intervju 2024-02-12

anläggningsfasen slut (Jones et al. 2018). Linder lyfter fram att det är på kommunens ansvar att se till att aktiviteterna blir av.

Inför designprocessen av Hyllievångsparken, berättar Stina Linder att de haft ett dialogarbete med skolan i närheten. Där fick barn berätta genom workshops vad de ville ha med på platsen, vilket både var givande för landskapsarkitekterna i sin designprocess, men även roligt för barnen. Linder poängterar att det endast är i ett fåtal fall som intervjuer görs. Linder berättar vidare att barnen senare i anläggningsfasen, fick vara med och plantera lök och pluggplantor. Linder lyfte fram att lök och pluggplantor blev en bra nivå av delaktighet, då det måste vara något som är hanterbart för barnen. Det finns även en del i parken som utgörs av flexibel odling. Det är ingen del som direkt riktar sig till barn, men som gärna är inbjudande för barn att delta i med en vuxen. I parken finns även fält med sommarblommor som är öppna för självplock av besökare (Ekologigruppen u.å.).

I en fortsatt dialog med Linder framkom det hur de på Ekologigruppen arbetar med att öka känslan för naturen i andra projekt. Linder lyfter fram att beroende på vilket projekt det är, integreras känslan och kontakten olika. I vissa fall arbetar de bara för naturen och i andra fall går rekreation hand i hand. Stina Linder poängterar i att skapa en relation, handlar det lika mycket om hjärta som fakta. För att skapa en relation lyfter Linder fram, att man måste veta något om naturen, det är lika mycket en kunskapsresa som känslösa. Däremot påpekar Linder att det är viktigt att frågan kring människors och barns kontakt till naturen lyfts för att beslutsfattande ska vilja ha med det i flera projekt. I dagsläget är det inte ett fokus som är med i alla projekt de har.

På frågan hur de konkret arbetar, säger Linder att i vissa fall kan det fungera med informationsskyltar som visar på naturvärden och som öppnar upp för förståelse. I andra fall kan det behövas ett aktivt deltagande. Linder lyfter fram aktiviteter i form av att bygga sina egna insektshotell, håva i dammar och slåttermgillan som exempel. Ett annat förslag hon lyfter fram är guidningar, det är oftast det mest givande när en passionerad person får berätta och visa. Däremot påpekar Linder att det ofta är väldigt dyrt. Vid frågan om vad som främst styr vid ett gestaltningsarbete påpekar Linder att det främst är budgeten.

Avslutningsvis påpekar Stina Linder att den urbana staden behövs för människan, men inte för naturen. För människan i staden, kan den urbana naturen vara den enda kontakten till natur.

5. Analyserande diskussion

Det finns mycket forskning som är enade i att kontakten till naturen som upprättas som barn påverkar ens naturkontakt som vuxen (Gaston & Soga 2020; Gaston & Soga 2018; Kahn & Kellert 2002; Hand et al. 2017; Hughes et al. 2018; O'Brien 2007). Vad forskning framhäver är att det finns ett värde i att skapa en känslomässig koppling till naturen för att vilja skydda den (Whitburn et al. 2018; Gaston & Soga 2018; Hughes et al. 2018). I undersökningen som har gjorts har det framkommit att det finns olika arbetsmetoder för att skapa en kontakt till naturen. Vi som landskapsarkitekter kan påverka barns kontakt till naturen och utifrån de val vi gör vid arbetet av en plats, kan det komma att påverka den relationen. På så sätt bör vi som landskapsarkitekter ha detta i åtanke i vårt arbete.

Ett tillvägagångssätt som skapar en kontakt till naturen, som utifrån både forskningsbakgrunden och undersökningen framstår som effektiv, är det aktiva och delaktiga bemötandet till naturen. Kellert (2002) beskriver att barn skapar kontakt genom det direkta mötet med naturen. Gaston och Soga (2020) belyser skillnaden på interaktion och upplevelse och menar att *extinction of experience* uppstår som en effekt av förlusten på framför allt direkt kontakt till naturen. Fortsättningsvis menar Beatley (2016) att vi måste interagera med naturen för att skapa kontakt, det räcker inte bara med att ha natur runt omkring. Det blir tydligt att för att skapa en känsla för naturen är det av vikt att aktivt integrera med den. Ett tydligt exempel är delaktighet i trädplantering eller plantering av något slag. Exempelvis som Lohr och Pearson-Mims (2005) som undersökte barns aktiva interaktion med växter och träd. Eller i Sommer et al. (1994) studie som undersökte människors deltagande i trädplantering, eller som introduceringen av växter på förskolan i Finland (Puhakka 2019). De olika exemplen visar alla att de som varit aktivt delaktiga i plantering har skapat en kontakt och känsla för naturen. Det lyfts fram olika saker som sker vid aktivt deltagande vid plantering av träd. Både Sommer et al. (1994) och Lohr (2004) lyfter fram en känsla av ägandeskap av de egenplanterade träden och menar att det i samband med detta, utvecklades en drivkraft att hålla de vid liv. Puhakka et al. (2019) lyfte fram att barnen utvecklade omtanke och känslor för växterna de planterade. Även Hagström och Sjöholm (2007) lyfter fram att det kan skapas en relation mellan ett egenplanterat träd och sig själv. Som Hagström och Sjöholm (2007) och Gunnarsson (1988) lyfter fram i sina studier är trädens roll i människor

viktig och i samband med trädplantering så kan det skapas kontakt och minnen. Att inkludera barn i trädplanteringar skulle utifrån denna bakgrund, kunna vara ett effektivt sätt att skapa känsla till naturen för barn.

Däremot går det att diskutera kring hur trädplanteringarna rent praktiskt skulle ske. Vad som framgått är att barn inte är närvarande vid trädplanteringar vid kommunal trädplantering, som både Bengtsson⁶, Jönsson⁷ och Sjöstrand⁸ beskrev. I och med arbetsmiljöregleringar påverkar det hur trädplanteringar på offentliga platser ska ske (Tekniska handboken 2023). Även Bengtsson beskriver att trädplanteringarna oftast görs med hjälp av tunga maskiner och inom ett inhägnat område där barn inte är närvarande. Vid dessa tillfällen är det förstäligt att barn inte är närvarande på grund av säkerhetsrisk. Ytterligare en aspekt som lyfts fram är att det är ett resurskrävande arbete att inkludera barn vid planteringstillfällen. Bengtsson lyfte fram att det krävdes mycket extrapersonal vid tillfällena då trädplanteringarna skedde på skolgårdarna. Sedan går det även att diskutera om det hade varit givande för barn att vara delaktiga i en trädplantering i staden då det oftast planteras stora kvaliteter, alltså ett redan relativt uppvuxet träd. Det skulle kunna gå att resonera kring att det förtar lite av upplevelsen att se en planta växa och skapa förståelsen för hur växter växer. Ytterligare något som bör diskuteras är huruvida det ger effekt endast av att vara med vid ett planteringstillfälle eller om det krävs ett längre underhållsarbete för att upprätthålla kontakten. Ett planteringstillfälle skulle kunna ge en första kontakt och en ingång till en vidare relation.

Det är tydligt att det finns begräsningar i hur barn ska kunna vara delaktiga i planteringstillfällen, men som resultatet visar finns det även exempel på hur det ska gå att få till en delaktighet. Exempelvis lyfte både Jönsson och Bengtsson fram att det skett planteringar på skolgårdar. Helsingborgs program för elever i årskurs 4 är ett exempel på hur kommuner kan arbeta med kontakten mellan barn och natur (Miljöverkstaden u.å.). Ytterligare exempel är studien i Finland där de introducerade växter på förskolor (Puhakka et al. 2019). Rosendals trädgård som välkomnar förskoleklasser eller åker ut till förskolor (Rosendals trädgård u.å.) och även Hyllievångsparken, där barnen fick vara med och plantera lök och pluggplantor. Gemensamt för de olika exemplen, är att delaktigheten ofta sker under ordnade former och på platser där barn vistas. Exemplet är på skolor, förskolor eller anordnade tillsammans med en förskole-/skolklass. Kanske är det som Mårtensson (2012) lyfter fram, att naturen måste placeras där barn vistas. Detta kan även ses som något positivt då barn spenderar mycket av sin tid på förskole-

⁶ Petra Bengtsson, Landskapsarkitekt, Malmö Stad, fastighets- och gatukontoret. E-post 2024-02-11

⁷ Malin Jönsson, Projekthandläggare, Stockholms stad, utbildningsförvaltningen. E-post 2024-02-18

⁸ Pamela Sjöstrand, Landskapsarkitekt, Helsingborgs kommun, stadsbyggnadsförvaltningen. E-post 2024-02-29

/skolgårdar. Således kan det vara en kvalitet att ta hänsyn till som landskapsarkitekt. Vid dessa platser kan även tänkas att det går att upprätthålla en långvarigare kontakt då barn spenderar mer tid där.

Ytterligare något som lyfts fram är att planteringarna måste vara av något hanterbart. Linder⁹ beskrev att de planterade lök och pluggplantor för att det skulle vara något genomförbart för barnen. Liknande var det på de finska förskolorna där de planterade blommor (Puhakka et al. 2019) och vid projektet som Rosendals trädgård utför, planterar de frön (Rosendals trädgård u.å.). Även om det kan vara problematiskt att inkludera barn, är det ändå tydligt att det finns ett värde i att göra det för att barn ska kunna skapa känslor för naturen. Under ordnade former visas det att det är genomförbart.

Ytterligare en aspekt i att få integrera och få ett direkt möte med naturen är att genom fri mobilitet knyta an till naturen. Kahn (2002) poängterar att en anledning till *environmental generational amnesia* handlar om begränsning till natur och biodiversitet. Resultatet visar att det är viktigt att aktivt integrera med naturen, men för att göra det är det viktigt att ha närhet till naturen (Hand et al. 2018; O'Brien 2007; Kahn 2002; Grahn & Stoltz 2022). Grahn och Stoltz (2022) belyser att om ett naturområde är nära används det oftare och Hughes et al. (2018) lyfter fram att det finns samband mellan en frekvent kontakt till naturen och ett positivt miljövänligt beteende. Vidare i och med bland annat trafik och föräldrars oro, begränsas barnens fria rörelsefrihet och som Hand et al. (2017) lyfter fram är den nära naturen, därför den viktigaste. Även Grahn och Stoltz (2022) påpekar att för barn borde grönområde finnas inom 100 meter. Resultatet visar att närheten till naturen är viktig för att barn kan skapa en känslomässig koppling till platser genom att fritt få utforska naturen (Wales et al. 2018; O'Brien 2007). Ytterligare är det viktigt för barns utvecklings- och inlärningsförmågor att få leka fritt (Hand et al. 2018; Kahn 2002.) Vi som landskapsarkitekter bör utifrån detta komma in i ett tidigt skede i planeringsprocessen för att i översiktsplaneringen inkludera värdet av närheten till natur. Genom att planera för en främjad fri rörlighet kan barn själva röra sig fritt och på så sätt knyta an till den. Å andra sidan går det inte att bortse från trafik och föräldrars oro som inskränker på barnens fria rörlighet. Naturen där barn vistas är därmed även av ännu större vikt, som Mårtensson (2012) poängterar.

Ytterligare en arbetsmetod som resultatet framhäver, är att låta barnen själva vara med och skapa sina lekplatser för att kunna knyta an till en plats och därmed knyta an till naturen (Pyle 2003; Jansson 2013; Wales et al. 2021; O'Brien 2007). Detta går även att koppla till barnkonventionens tolfte princip "Alla barn har rätt att uttrycka sin mening och få den respekterad" (UNICEF 2024). Urbio, tillsammans

⁹ Stina Linder, Landskapsarkitekt, Ekologigruppen. Muntlig intervju 2024-02-12

med Örebro kommun har tänkt på ett nytt sätt kring utformningen av lekplatser med sitt koncept Lekotoper. (Beckman et al. 2022). Lekotoper ska vara lekmiljöer som inte är förprogrammerade för att ge möjlighet för friare lek och platsskapande själva i en naturlig miljö. Jansson et al. (2016) diskuterar att för välskötta områden kan ge begränsningar i barns kontakt till naturen, då de inte är lika inbjudande för fantasi och lek. Jansson (2013) diskuterar skillnaden på *barns platser* och *platser för barn*, och menar att barn själva borde vara med i skötseln för att fysiskt påverka och integrera med platsen. Med detta i åtanke, kan vi som landskapsarkitekter skapa platser som inte är lika förprogrammerade. Exempelvis redan i gestaltningsprocessen, bevara naturområden eller planera utrymmen där barn själva får skapa sina egna platser. Genom att applicera O'Briens (2007) teori om *place* kan tänkas att barnen då får knyta an och skapa en koppling till platsen. Vi som landskapsarkitekter kan då skapa rum och utrymme för barn att känslomässigt kunna koppla an till en naturligplats för att på så sätt skapa en koppling till naturen.

Ett sätt som barn inkluderas på, som undersökningen lyfter fram är möjligheten att komma med idéer och förslag. Både landskapsarkitekten vid Göteborgs stad¹⁰ och Bengtsson från Malmö stad poängterar att de bjuder in barn att komma med idéer. Linder beskrev att de genom en workshop, hade bjudit in barn för att höra vad de ville ha i Hyllievångsparken. Barn kan på så sätt bli delaktiga i utformningen och som barnkonventionen säger får barnen "uttrycka sin mening" (UNICEF 2024). Även om barnen får vara med och utforma sina platser till viss del då, får de inte aktivt skapa de själva. Det kan vara ett bra sätt att inkludera barn i planering och få fram vad barn vill ha, men för att skapa en naturkontakt, går det att resonera kring att det krävs en kroppslig och direkt kontakt till naturen som forskning pekar på (Kellert 2002; Gaston & Soga 2020; Beatley 2016).

Hyllievångsparken är ett annat exempel som visar på hur det går att bjuda in människor att aktivt delta. Däremot är parken inte färdigställd och det är på kommunens ansvar att se till att kommande aktiviteter blir av, som Linder¹¹ poängterade. Det kan även vara viktigt att belysa att Hyllievångsparken är en väldigt stor park belägen en bit utanför Malmö. Som Whitburn et al. (2018) diskuterar utifrån sin studie i Nya Zeeland kan det vara så att människor som redan har en koppling till naturen, i större utsträckning väljer att bosätta sig i grönare bostadsområden. I linje med Whitburns et al. (2018) resonemang skulle det kunna innebära att människor i Malmö som redan är intresserade tar sig tiden att besöka parken eller bosätta sig i utkanten av staden. Däremot är Hyllievångsparken ett exempel på hur det går att bjuda in människor och barn att få vara med och delta. Det är också ett exempel på hur människor kan inkluderas på andra sätt än bara

¹⁰ Landskapsarkitekt, Göteborgs Stad, stadsmiljöförvaltningen. E-post 2024-02-28

¹¹ Stina Linder, Landskapsarkitekt, Ekologigruppen. Muntlig intervju 2024-02-12

plantering, exempelvis med blomsterängar med självplock (Ekologigruppen u.å.). Beatley (2016) påpekar att människan kan skapa kontakt med naturen genom olika sinnen och exemplifierar med ”plocka en blomma”. Med detta i utgångspunkt hade inspiration från Hyllievångsparken kunnat tas och vissa element, såsom en blomsterbädd för självplock, kunna införas även i en liten park i en ännu mer urban kontext.

Ytterligare en faktor som landskapsarkitekter kan ha i åtanke vid arbete med både större och mindre platser är valet av växter. Som Beckman et al. (2022) beskriver i deras rapport om lekotoper, arbetar de mycket med val av vegetation och använder vegetationen som ett sätt att skapa naturlika miljöer. Genom att plantera lämpliga träd för klättring, möjliggör det för barn att kunna använda det som klätterträd. Hagström och Sjöholm (2007) lyfte fram hur intervjupersoner berättade om barndomsminnen av klätterträd. De menar fortsättningsvis att känslor för träd knyts till specifika träd. Genom att plantera lämpliga träd för klättring, skapas det möjligheter för barn att klättra i de och vidare kunna skapa minnen till de. Som Gunnarson (1988) skriver, det är av vikt att ha tillgång till träd för att kunna skapa minnen och anknytning till de. På så sätt kan landskapsarkitekten tänka vid val av växter.

Ytterligare något som skulle kunna diskuteras är vikten av känslor. Vad resultatet framhåver är att träd väcker känslor hos människor (Hagström & Sjöholm 2007; Delavari-Edalat & Reza 2009; Townsend & Barton 2018). Som Hagström och Sjöholm (2007) framhåver i sin studie, där de intervjuade människorna berättade om sina känslor de hade till träd, eller känslorna som Gora och Bandolin (2014) beskrev att människor upplevde för blodbokarna i Gottorps park. Det är möjligt att trädet bara blir symbolik för något annat, och att känslorna som tillskrivs till träd är symbol för något annat (Hagström & Sjöholm 2007). Däremot som både Townsend och Barton (2018) och Rogers (u.å) diskuterar utifrån *biofilii*, finns det i människans arv, att ha känslor för träd. Även Maller et al. (2009) lyfter fram att växter kan väcka känslor hos människor. Vad resultatet tydligt framhåver och visar är att känslor är ett kraftigt redskap. Pyle (2003) menar att människor som bryr sig mindre, agerar mindre. Resultatet framhåver tydligt sambandet mellan att skapa en koppling och känsla för naturen och en vilja att skydda och bevara den genom ett miljövänligt beteende (Hughes et al. 2018; Whitburn et al. 2018; Gaston & Soga 2018; Hughes et al. 2018; Pyle 2003). Känslor får människor att agera. Det är därför viktigt att inte förminska värdet i att ha känslor för naturen.

Kanske är det som Linder¹² lyfte fram, att det handlar lika mycket om kunskapsresa som känsloresa. Puhakka et al. (2019) beskriver hur barnen fick upp ett

¹² Stina Linder, Landskapsarkitekt, Ekologigruppen. Muntlig intervju 2024-02-12

engagemang och omtanke för växterna ju mer de lärde sig. Även Whitburn et al. (2018) beskrev att i samband med trädplanteringen ökade kunskapen. Om Spirns teori om *landscape literacy* appliceras, kan det tänkas att genom den ökade kunskapen kan det ge en ökad förståelse för att läsa av landskapet. Genom att öka förståelsen för växter och naturen, ökar läskunnigheten av landskapet och påverkar på så sätt ens känsla och uppfattning om det. Gaston och Soga (2018) belyser att en av anledningarna till *extinction of experience* är på grund av brist på kännedom av den naturliga miljön.

Genom att belysa detta problem kan det även öka medvetenheten och kunskapen om vikten av barns kontakt till naturen. Som Linder¹³ påpekar är det viktigt att ökad medvetenhet om vikten av barns kontakt i naturen för att skapa fler argument och på så sätt integrera det in i fler projekt. Ytterligare genom att öka medvetenheten och kunskapen, kan det även påverka vuxnas relation till naturen och som Mårtensson et al. (2011) lyfter fram krävs det engagemang från vuxna för att möjliggöra en kontakt till naturen för barn.

I det urbana landskapet finns det mycket som påverkar dess utformning och det är mycket som ska få plats. Bengtsson¹⁴ och Jönsson¹⁵ framhäver faktorer såsom tid, resurser och säkerhet som påverkar utförandet och utformningen. Linder¹⁶ påpekar även budgeten som en aspekt som styr. Bortsett från det som styr utformningen i det urbana samhället, har teknologin fått en allt större roll i barnens liv (Gaston & Soga 2018; Hand et al. 2017). Hand et al. (2017) lyfter även fram *videophilia* hos barn jämfört med *biofili*. Det finns mycket som begränsar barnens kontakt till naturen i dagens urbana samhälle. Däremot framhäver undersökningen och resultatet att det finns arbetsmetoder som landskapsarkitekter kan använda sig av för att bidra till ökad kontakt mellan barn och natur. Ytterligare framhävs att det är av vikt att arbeta för att öka barns kontakt till naturen för att de i framtiden ska vilja skydda den och förstå värdet i naturen.

Som avslutning kan det vara intressant att diskutera bredden på forskare som undersöker ämnet. I forskningsöversikten framkommer det att det är allt ifrån etnologer, professorer inom biologisk mångfald och naturvård till ekopsykologer, socialpsykologer och lepidopterister. Även om de rör sig inom människo- och naturorienterande discipliner, visas det att det rör ett tvärvetenskapligt ämne, precis som landskapsarkitektens arbete är. Det visar ytterligare att det är ett komplext ämne som beror på flera faktorer.

¹³ Stina Linder, Landskapsarkitekt, Ekologigruppen. Muntlig intervju 2024-02-12

¹⁴ Petra Bengtsson, Landskapsarkitekt, Malmö Stad, fastighets- och gatukontoret. E-post 2024-02-11

¹⁵ Malin Jönsson, Projekthandläggare, Stockholms stad, utbildningsförvaltningen. E-post 2024-02-18

¹⁶ Stina Linder, Landskapsarkitekt, Ekologigruppen. Muntlig intervju 2024-02-12

6. Avslutning

Sammanfattningsvis visar uppsatsens resultat att landskapsarkitekten kan spela en viktig roll i barns kontakt till naturen. Idag finns det en problematik i att barns kontakt till naturen är förändrad och forskare lyfter fram *environmental generational amnesia*, *extinction of experience* och *shifting baseline syndrome*. I samband med de klimatförändringar vi står inför och de miljöutmaningar vi har, har undersökningen visat att det kan vara av vikt att barn i nästkommande generationer ser problematiken och är medvetna om den, men även har en känsla för naturen för att vilja skydda och arbeta för den.

Undersökningen visar att vi som landskapsarkitekter med olika arbetsmetoder kan arbeta för att bidra till en ökad kontakt mellan barn och natur. Kanske kan vi börja med att bjuda in barn att delta i en trädplantering för att på så sätt skapa förståelse samt minnen och en anknytning till träd, vilket i sin tur kan leda till en kontakt till naturen. Genom att planera för närhet till grönområde, kan möjligheten till friare rörlighet och frekvensen i hur mycket de används öka. På så sätt visar resultatet att det skulle kunna ge barn möjlighet att skapa en relation till naturen. Ytterligare lyfter resultatet fram vikten av att låta barn själva vara med och påverka en plats för att på så sätt knyta an till den. Detta kan vi som landskapsarkitekter ta i beaktning, genom att redan i gestaltningsprocessen, lämna oplanerade utrymmen för att barn själva ska få utforma sina platser. Resultatet visar även att det finns åtgärder som kan göras både på en liten och stor skala.

Undersökningen har även visat på vikten av känslor. Sambandet mellan att ha en kontakt till naturen och viljan att skydda den är stark, framhäver många forskare. Resultatet visar att det finns ett värde i att ha känslor och att det är ett kraftfullt redskap.

Resultatet visar även på problematiken och den komplexitet som ligger i arbetet med den urbana staden. Tidsbrist, resurser, säkerhet och ekonomi är viktiga faktorer att ta i beaktning. Däremot för framtidens klimat och för barnens rätt i samhället, bör vi som landskapsarkitekter arbeta för att förstärka barns kontakt till naturen.

6.1 Vidare forskning för fördjupade studier

I framtiden kan det vara intressant att undersöka fler parker och göra fler intervjuer med landskapsarkitekter. På så sätt skulle fler arbetsmetoder kunna tas fram för att på så sätt ge ett fördjupat resultat.

Det hade även varit intressant att undersöka hur mindre kommuner arbetar med barns kontakt till naturen i stället för att fokusera på större kommuner.

Undersökningen hade kunnat konkretiserats ytterligare genom att sätta det i en kontext och göra ett riktigt gestaltningsförslag för att se hur man kan implementera de olika arbetsmetoderna.

I och med att det har visats vara ett viktigt ämne, är det av vikt att fortsätta forska på ämnet för att ge ännu fler argument för att prioritera frågan.

Det hade även varit intressant att fokusera på en annan målgrupp än barn, exempelvis vuxna, för att se hur det går att skapa en känsla till naturen som vuxen.

6.2 Avslutande reflektioner

Avslutningsvis kan metoden diskuteras. En reflektion är att det tar längre tid att få svar från exempelvis kommuner än förväntat, vilket bidragit till en utdragen process i arbetet. Detsamma gäller kring upphovsrätt av bilder. På grund av att det inte gått att få kontakt med uphovspersoner till de bilder som skulle varit med i uppsatsen, är det inga bilder med. Metoden med ett frågeformulär hade kunnat utgjorts av muntliga intervjuer, för att få mer djupgående svar. Exempelvis hade mer information kunnat samlas kring hur viktigt kommunerna anser inkludering av barn är samt hur prioriterat det är. Däremot användes svaren mest för att visa på problematiken. Ytterligare som kan ha påverkan på resultatet är att intervjupersonerna arbetar inom olika förvaltningar på kommunen. Svaren från Stockholms stad valdes att tas med trots att Jönsson arbetar på utbildningsförvaltningen. På grund av att svaren berör barns närmiljö valdes det att tas med.

Resultatet hade eventuellt kunnat lyfta fram andra arbetsmetoder om andra fallstudier hade gjorts. Dessa har valts att undersökas utifrån den kunskap som framkom i forskningsöversikten. Exempelvis hade en annan park än Hyllievångsparken och en annan landskapsarkitekt kunnat intervjuas. Däremot har fallstudien av Hyllievångsparken främst använts som ett exempel som med hjälp av underbyggande forskning, besvarat frågeställningarna.

Undersökningen har främst fokuserat på det direkta sättet att koppla an till naturen. Däremot finns det omdiskuterad forskning kring vilken påverkan den indirekta kopplingen har. Som Kellert (2002) benämner finns det även symboliska och

indirekta sätt att koppla an till naturen, via exempelvis media och skärmar. I och med att det inte är landskapsarkitektens arbetsfält har det inte lagts fokus på de metoderna.

Referenser

- Beckman, M. Simonsson, E. Eriksson, E. (2022) *Lekotoper – En vägledning för naturlika gröna leklandskap*. https://urbio.se/wp-content/uploads/2024/01/Lekotoper_Vagledning_Urbio.pdf
- Beatley, T. (2016) *Handbook of Biophilic City Planning & Design*. Island Press, Washington
- Boverket (2023) *Att arbeta med riktlinjer i grönplaneringen*. <https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/teman/gronplan/att-arbeta/riktlinjer/> [2024-02-29]
- Charles, C. Louv, R. Bodner, L. Guns, B. (2008) Children and Nature 2008: A Report on the Movement to Reconnect Children to the Natural World. *Children & Nature Network*. S.1–44. <https://www.childrenandnature.org/wp-content/uploads/CNMovement.pdf>
- Cafaro, P (2015) Three ways to think about the sixth mass extinction. *Biological Conservation*. Vol. (192) s. 387–393 https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0006320715301427?casa_token=ytIvnS4yFfUAAAAA:mLno-r7Voj5rl7UIVWlltWZethVm2io7_zkJ61Yeo6E5wIxyKNben679o_kWSej8pY2pW-qilxk
- Delavari-Edalat, F och Reza, A M. (2009) Decision support system for monitoring environmental-human interactions *Environmental monitoring and assessment*. Vol. (153), s. 9–26, <https://www.proquest.com/docview/2664665649?pq-origsite=primo&sourcetype=Scholarly%20Journals>
- Eriksson, T (2012) *Träd är mer än träd*. Dagens Nyheter. 2012-12-27 <https://www.dn.se/nyheter/vetenskap/trad-ar-mer-an-trad/> [2024-01-20]
- Ekologigruppen (u.å.) *Hyllievångsparken* <https://www.ekologigruppen.se/projekt/hyllievangsparken/> [2024-01-29]

- Gaston, K. J. Soga, M. (2018) Shifting baseline syndrome: causes, consequences and implications. *Frontiers in Ecology and the Environment*. Vol. (16) s. 222-230
<https://esajournals.onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1002/fee.1794>
- Gaston, K. J. Soga, M. (2020) Extinction of experience: The need to be more specific. *People and Nature*. Vol. (2) s.575-581
<https://besjournals.onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1002/pan3.10118>
- Giusti, M. Wang, W. Marriott, T (2020) Connecting land. A transdisciplinary workshop to envision a nature-connecting human habitat. *Cities & Health*. Vol. (7) s. 224-231 <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/23748834.2020.1742491>
- Gora, M och Bandolin, G (2014) *Vad kostar ett träd?* Makadam förlag
- Gunnarsson A (1983) Träden i människan: om människans upplevelse av träden. *Stad & land* (Alnarp. 1982) Vol. (24).
- Gunnarsson, A (1988) *Träden och människan*. Stockholm: Rabén & Sjögren
- Grahn, P och Stoltz, J (2022) *Indikatorer för hälsopromoverande urbana grönområden*. (Rapport 7043) Naturvårdsverket <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1665178/FULLTEXT01.pdf>
- Hagström, C och Sjöholm, C (2007) *Tankar om träd: en etnologisk studie av människors berättelser om trädets betydelser*. Lund University
- Hand, K.L. Freeman, C. Seddon, P. J. Recio, M. R. Stein, A. och Heezik, Y. (2017) The importance of urban gardens in supporting children's biophilia. *Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America*, Vol. (114) s. 274-279 <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/28028204/>
- Hand, K. L, Freeman, C. Seddon, P. J. Recio, M. R. Stein, A. Heezik, Y (2018) Restricted home ranges reduce children's opportunities to connect to nature: Demographic, environmental and parental influences. *Landscape and Urban Planning*. Vol. (172) s. 69-77
<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0169204617303250?via%3Dihub>
- Hughes, J. Richardson, M. Lumber, R (2018) Evaluating connection to nature and the relationship with conservation behaviour in children. *Journal for Nature Conservation*. Vol. (45) s. 11-19
<https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S1617138118300268?via%3Dihub>

- Jansson, M. Sundevall, E. Wales, M (2016) The role of green spaces and their management in a child-friendly urban village. *Urban Forestry & Urban Greening*. Vol. (18) s. 228-236
<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1618866716302576?via%3Dihub>
- Jones, E. B. Larsson, K. Linder, S (2018) Hyllies största park. *Landskab*. Vol. (7) s.204–207.
https://static1.squarespace.com/static/5c488f6a4cde7ad153236c61/t/5d9f862d5c0b250d8f2f30d8/1570735699761/Plot_Studio_Landskab_7_2018.pdf
- Kahn, P. H. och Kellert, S.R. (2002) *Children and Nature*. Massachusetts Institute of Technology
- Kahn, P.H. (2002) Children's Affiliations with Nature: Structure, Development, and the Problem of Environmental Generational Amnesia. I: Kahn, P.H och Kellert, S.R. *Children and Nature*. Massachusetts Institute of Technology. S. 93–116
- Kellert, S.R. (2002) Experiencing Nature: Affective, Cognitive, and Evaluative Development in Children. I: Kahn, P.H och Kellert, S.R. *Children and Nature*. Massachusetts Institute of Technology. S. 117–151
- Lohr, V. I. och Pearson-Mims, C.H. (2005) Children's Active and Passive Interactions with Plants Influence Their Attitudes and Actions toward Trees and Gardening as Adults. *Horttechnology*. Vol. (15) s. 472-476
https://journals.ashs.org/horttech/view/journals/horttech/15/3/article-p472.xml?tab_body=pdf
- Lohr, V. I. (2004) Effect of Childhood Experiences with Nature, Including Planting Trees, on Adult Understanding of Trees in Cities. *Department of Horticulture and Landscape Architecture*. S.183-187
<http://www.actahort.org/members/showpdf?session=2785501>
- Magnergård Bjers, T (2023) *Slakten på Robin Hood-trädet: Tårar och ilska*. Svenska Dagbladet <https://www.svd.se/a/Q7b8M4/sorg-och-vrede-efter-nedhugget-trad> [2024-01-30]
- Maller, C. Townsend, M. Leger, L. Henderson-Wilson, C. Pryor, A. Prosser, L och Moore, M. (2009) Healthy Parks, Healthy People: The Health Benefits of Contact with Nature in a Park Context. *The George Wright Forum*. Vol. (26) s. 51-83 <https://www.jstor.org/stable/43598108?seq=1>

- Miljöverkstaden (u.å.) Program: Barnens skog för årskurs 4
<https://miljoverkstaden.helsingborg.se/program/program-barnens-skog-for-arskurs-4/> [2024-02-15]
- Mårtensson, F. Lisberg Jensen, E. Söderström, M. Öhman, J. (2011) *Den nyttiga utevistelsen?* (Rapport 6407). Naturvårdsverket
<https://www.naturvardsverket.se/globalassets/media/publikationer-pdf/6400/978-91-620-6407-5.pdf>
- Mårtensson, F (2012) Hälsofrämjande äventyr med naturen som distraktion. *Socialmedicinsk tidskrift*. Vol. (3) s. 224–231
<https://socialmedicinsk.tidskrift.se/index.php/smt/article/view/919/728>
- Naturvårdsverket (u.å.) *Klimatförändringar*
<https://www.naturvardsverket.se/amnesomraden/klimatforandringar/> [2024-01-31]
- Nationalencyklopedin (u.å.) *Natur*
https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/natur?utm_source=adwords&utm_medium=ppc&utm_term=&utm_campaign=&hsa_cam=20795036081&hsa_mt=&hsa_ver=3&hsa_src=x&hsa_ad=&hsa_net=adwords&hsa_tgt=&hsa_acc=4987336647&hsa_grp=&hsa_kw=&gad_source=1&gclid=Cj0KCQiA84CvBhCaARIsAMkAvkKH9a2uv2YeqdDKlAszKCAgiG42ntuZJ2PMI90YcUsDW6WP6e35GggaAuAyEALw_wcB [2024-01-24]
- O'Brien, E. A. (2007) A question of value: What do trees and forests mean to people in Vermont? *Landscape Research*. Vol. (31) S. 257-275
<https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/01426390600783335>
- Puhakka, R. Rantala, O. Roslund, M. Rajaniemi, J. Laitinen, O. H. Sinkkonen, A and the ADELE Research Group (2019) Greening of Daycare Yards with Biodiverse Materials Affords Well-Being, Play and Environmental Relationships *International Journal of Environmental Research and Public Health*. Vol. (16)
<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC6719197/>
- Pyle, R. M. (2003) Nature matrix: reconnecting people and nature. *Cambridge University Press*. Vol. (37) s. 206-214 <https://www.cambridge.org/core/services/aop-cambridgecore/content/view/299063EAE41637F6EB0E597B13990108/S0030605303000383a.pdf/nature-matrix-reconnecting-people-and-nature.pdf>
- Roger, K (u.å.) *biophilia hypothesis* <https://www.britannica.com/science/biophilia-hypothesis> [2024-01-23]

- Rosendals trädgård (u.å.) *Lek odla väx!* <https://www.rosendalstradgard.se/om-oss/lek-odla-vax/> [2024-02-02]
- Ruslin, Mashuri, S. Rasak, M. Alhabsyi, F. Syam, H. (2022) Semi-structured Interview: A Methodological Reflection on the Development of a Qualitative Research Instrument in Educational Studies. *Journal of Research & Method in Education*. Vol. (12) s.22–29 https://www.researchgate.net/publication/358906376_Semi-structured_Interview_A_Methodological_Reflection_on_the_Development_of_a_Qualitative_Research_Instrument_in_Educational_Studies_Ruslin/link/6221bbf484ce8e5b4d045aff/download?tp=eyJjb250ZXh0Ijp7ImZpcnN0UGFnZSI6InB1YmxpY2F0aW9uIiwicGFnZSI6InB1YmxpY2F0aW9uIn19
- Sommer, R. Learey, F. Summit, J. Tirrell, M. (1994) The social benefits of resident involvement in tree planting. *Arboriculture & Urban Forestry*. Vol. (20) s. 170–175 [The Social Benefits of Resident Involvement in Tree Planting | Arboriculture & Urban Forestry \(isa-arbor.com\)](https://www.isa-arbor.com/resources/articles/the-social-benefits-of-resident-involvement-in-tree-planting)
- Spirn, A. W. (2019) Kapitel 4: Landscape Literacy and Design for Ecological Democracy: The Nature of Mill Creek, West Philadelphia. I: Ernstson, H och Sörlin, S. *Grounding Urban Natures: Histories and Futures of Urban Ecologies*. The MIT Press. S. 109-136 [Grounding Urban Natures Histories and Futures of Urban Ecologies | Books Gateway | MIT Press](https://www.mitpress.mit.edu/books/grounding-urban-natures)
- Swaffield, S (2017). Chapter 7: Case studies I: Brink, A. Bruns, D. Tobi, H. Bell, S. *Research in landscape architecture: Methods and methodology*. Taylor & Francis Group. S. 105–119 <https://ebookcentral.proquest.com/lib/slub-ebooks/reader.action?docID=4741933&ppg=121>
- Teknisk handbok (2023) *Allmänna krav och riktlinjer för vegetation*. Helsingborg stad <https://tekniskhandbok.helsingborg.se/allmanna-krav-och-riktlinjer-kring-vegetation/> [2024-02-18]
- Townsend, J. och Barton, S (2018) The impact of ancient tree form on modern landscape preferences. *Urban Forestry & Urban Greening*. Vol. (34) 205–216 <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1618866718301146>
- UNICEF (2024) *Barnkonventionen*. <https://unicef.se/barnkonventionen> [2024-02-26]
- Urbio (u.å.) *Om oss*. <https://urbio.se/om-oss/> [2024-02-25]
- Urbio (2022) *Lekotoper: naturbaserade leklandskap*. <https://urbio.se/biofili/lekotoper-naturmiljoer-for-lek/> [2024-02-25]

Urbio (2023) *Lekotoper – en vägledning*. <https://urbio.se/biofil/lekotoper-en-vagledning/>
[2024-02-25]

Withburn, J. Linklater, W. L. Milfont, T. L (2018) Exposure to Urban Nature and Tree Planting Are Related to Pro-Environmental Behavior via Connection to Nature, the Use of Nature for Psychological Restoration, and Environmental Attitudes. *Environment & Behavior*. Vol. 51 (7) s. 787-810
<https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/0013916517751009>

Wales, M. Mårtensson, F. Jansson, M (2021) 'You can be outside a lot': independent mobility and agency among children in a suburban community in Sweden. *Children's Geographies*. Vol (19) s. 184-196 [Full article: 'You can be outside a lot': independent mobility and agency among children in a suburban community in Sweden \(tandfonline.com\)](#)

Tack

Tack till min handledare Patrik Olsson som varit med och stöttat mig under mitt arbete med uppsatsen. Tack till Stina Linder som ställde upp på intervju. Och tack till Petra Bengtsson, Malin Jönsson Pamela Sjöstrand och Göteborgs stad som besvarat frågeformuläret.

Bilaga 1-Frågeformulär

- Hur går det till när ni planterar träd och anlägger rabatter?
- Har ni med barn när ni planterar träd och rabatter?
- Har ni haft något projekt där barn varit delaktiga på något sätt? (Planering, plantering, gestaltning, skötsel m.m.)
- Hade det varit möjligt att ha med barn vid exempelvis plantering?
- Vad finns det för anledningar till att barn är delaktiga/ inte delaktiga?

Bilaga 2 – intervjufrågor

- Det finns forskning som att känslan och kontakten till naturen avtar, arbetar ni aktivt för att öka kontakten till naturen?
- Forskare poängterar att det är just barnen som vi främst måste koppla till naturen. Har ni ett fokus på barn i eran gestaltning?
- Hur tänkte ni när ni var med och utformade Hyllievångsparken? Hur arbetade ni fram förslaget?
- Vad är det främst som får styra vid gestaltning? Är det svårt att få igenom förslag?
- Har ni på ekologigruppen/du varit med i något projekt där barn varit delaktiga i gestaltning/plantering?
- Har du någon idé på hur vi som landskapsarkitekter kan arbeta för att öka känslan för naturen, är det något du upplevt under dina projekt?

Publicering och arkivering

Godkända självständiga arbeten (examensarbeten) vid SLU publiceras elektroniskt. Som student äger du upphovsrätten till ditt arbete och behöver godkänna publiceringen. Om du kryssar i **JA**, så kommer fulltexten (pdf-filen) och metadata bli synliga och sökbara på internet. Om du kryssar i **NEJ**, kommer endast metadata och sammanfattning bli synliga och sökbara. Även om du inte publicerar fulltexten kommer den arkiveras digitalt. Om fler än en person har skrivit arbetet gäller krysset för samtliga författare. Du hittar en länk till SLU:s publiceringsavtal på den här sidan:

- <https://libanswers.slu.se/sv/faq/228316>.

JA, jag/vi ger härmed min/vår tillåtelse till att föreliggande arbete publiceras enligt SLU:s avtal om överlåtelse av rätt att publicera verk.

NEJ, jag/vi ger inte min/vår tillåtelse att publicera fulltexten av föreliggande arbete. Arbetet laddas dock upp för arkivering och metadata och sammanfattning blir synliga och sökbara.